

NÂNG CAO HIỆU QUẢ QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ PHÁT HÀNH CỔ PHIẾU NGÂN HÀNG

ThS. NGUYỄN THỊ THU HẰNG - Cao đẳng Thương mại Đà Nẵng

Trong những năm qua, cùng với sự phát triển của thị trường chứng khoán, các cơ quan quản lý đã hoàn thiện khuôn khổ pháp lý quản lý cũng như đẩy mạnh kiểm tra, giám sát công tác phát hành cổ phiếu ngân hàng. Nhờ đó, hoạt động phát hành cổ phiếu của các ngân hàng đã đáp ứng được nhu cầu phát triển của chủ thể phát hành cũng như đảm bảo được mục tiêu phát triển ổn định, bền vững thị trường của cơ quan quản lý. Bài viết nhìn lại thực trạng phát hành cổ phiếu thời gian qua và đưa ra một số kiến nghị nhằm nâng cao hiệu quả quản lý nước trong việc phát hành cổ phiếu ngân hàng.

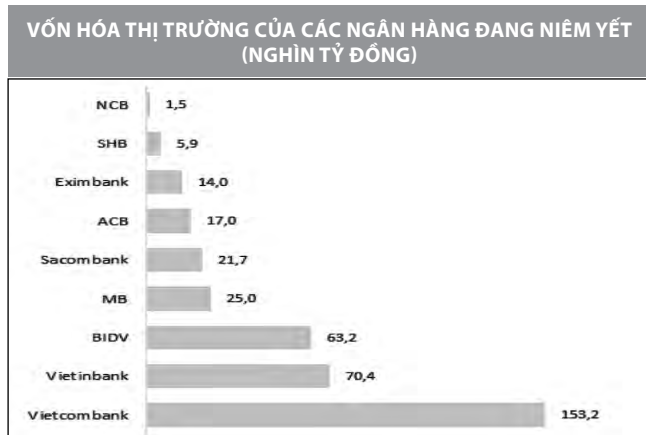
• Từ khóa: Quản lý nhà nước, phát hành, cổ phiếu, ngân hàng, chứng khoán.

Thực trạng quản lý phát hành cổ phiếu ngân hàng

Năm 1997, Sacombank trở thành ngân hàng thương mại (NHTM) đầu tiên được Ngân hàng Nhà nước Việt Nam (NHNN) cho phép phát hành cổ phiếu đại chúng với mệnh giá 200.000 đồng/cổ phiếu để tăng vốn điều lệ với gần 9.000 cổ đông tham gia góp vốn. Tháng 7/2006, Sacombank được NHNN và Ủy ban Chứng khoán Nhà nước (UBCKNN) chọn là NHTM cổ phần đầu tiên niêm yết trên thị trường chứng khoán (TTCK) với số vốn điều lệ 1.900 tỷ đồng. Như vậy, tại Việt Nam, Sacombank đóng vai trò tiên phong trong phát hành và niêm yết cổ phiếu từ thị trường OTC sơ cấp đến TTCK tập trung. Kể từ đây, cùng với sự bùng nổ của TTCK, các đợt phát hành cổ phiếu ngân hàng hầu hết đều thu hút được sự quan tâm của nhà đầu tư chứng khoán. Thậm chí, bất chấp sự đi xuống của thị trường khi phải trải qua 2 tháng giảm mạnh liên tiếp kể từ đỉnh gần nhất 1.100 điểm xuống còn hơn 900

điểm, phiên đấu giá cổ phiếu của Vietcombank diễn ra vào tuần cuối cùng của năm 2007 vẫn có sức hấp dẫn lớn đối với đông đảo giới đầu tư vì đây là NHTM Nhà nước đầu tiên tiến hành cổ phần hóa. Gần 10.000 nhà đầu tư tham gia đợt phát hành cổ phiếu lần đầu này với giá đấu bình quân đạt xấp xỉ 108.000 đồng/cổ phiếu, tương ứng với tổng giá trị huy động được là gần 10.000 tỷ đồng – con số kỷ lục đối với một đợt phát hành trên TTCK Việt Nam mà chưa biết đến khi nào mới phá được. Ít ai ngờ sau đó, với tác động của khủng hoảng tài chính toàn cầu, VN-Index thực sự tụt đáy vào tháng 2/2009 sau khi rơi xuống 235 điểm và trên thị trường OTC, cổ phiếu Vietcombank được giao dịch quanh mức 30.000 đồng/cổ phiếu – tức mất hơn 70% so với thời điểm IPO. Từ thời điểm này trở đi, các đợt phát hành cổ phiếu nói chung và cổ phiếu ngân hàng nói riêng cũng không còn được sôi động và thu hút được nhiều sự quan tâm của nhà đầu tư như trước. Tính đến nay, đã có 9 ngân hàng tiến hành phát hành và niêm yết cổ phiếu trên hai sàn HNX và HOSE gồm có Vietcombank, Vietinbank, BIDV, ACB, Eximbank, Sacombank, MBBank, SHB, NVB.

Trong những năm qua, cùng với sự phát triển của TTCK, các cơ quan quản lý đã hoàn thiện chính sách nhằm quản lý công tác phát hành cổ phiếu ngân hàng. Cụ thể, ngày 28/11/2003, nhằm tạo môi trường thuận lợi cho phát hành và kinh doanh chứng khoán, khuyến khích việc huy động các nguồn vốn dài hạn trong nước và nước ngoài, Chính phủ ban hành Nghị định số 144/2003/NĐ-CP về chứng khoán và TTCK, trong đó quy định rõ về các nội dung: Đăng ký phát hành chứng khoán ra công chúng; Điều kiện phát

Nguồn: cafe.vn

hành cổ phiếu lần đầu ra công chúng; Điều kiện phát hành thêm cổ phiếu, phát hành quyền mua cổ phần hoặc chứng quyền; Hồ sơ đăng ký phát hành; Đăng ký phát hành; Công bố việc phát hành...

Ngày 24/06/2004, NHNN ban hành Quyết định số 787/2004/QĐ-NHNN quy định tạm thời về việc NHTM cổ phần đăng ký niêm yết và phát hành cổ phiếu ra công chúng. Theo đó, NHTM cổ phần đã niêm yết cổ phiếu phải được NHNN chấp thuận bằng văn bản về việc tăng vốn điều lệ bằng cách phát hành cổ phiếu ra công chúng, trước khi đề nghị UBCKNN cấp chứng nhận đăng ký phát hành cổ phiếu. Bên cạnh việc phải có Văn bản của Chủ tịch Hội đồng quản trị, Nghị quyết của Đại hội đồng cổ đông về việc tăng vốn điều lệ thì phải có thêm Đề án phát hành cổ phiếu ra công chúng được Đại hội đồng cổ đông thông qua (quy định về số lượng cổ phiếu phát hành, mức giá dự kiến, thời gian và lịch phát hành dự kiến từng đợt cụ thể trong kế hoạch phát hành chung). NHTM cổ phần phải lập bộ 02 hồ sơ gửi NHNN Chi nhánh tỉnh, thành phố nơi ngân hàng đặt trụ sở chính. Trong thời hạn 15 ngày làm việc kể từ ngày nhận đủ hồ sơ, NHNN Chi nhánh kiểm tra và có văn bản chấp thuận cho đơn vị tăng vốn điều lệ. Trường hợp xét thấy hồ sơ không đảm bảo quy định, việc thay đổi không cần thiết và không phù hợp các quy định của pháp luật thì NHNN Chi nhánh tỉnh, thành phố có văn bản yêu cầu bổ sung hoặc nêu rõ lý do không chấp thuận gửi NHTM cổ phần biết và thực hiện.

Để đảm bảo tăng cường quản lý và phát triển bền vững TTCK, ngày 23/06/2008, Thủ tướng Chính phủ tiếp tục ban hành Chỉ thị số 20/2008/CT-TTg về tăng cường quản lý TTCK. Trong đó, việc chào bán cổ phiếu riêng lẻ phải tuân thủ theo quy định của Luật DN và các văn bản hướng dẫn có liên quan. Tổ chức phát hành cổ phiếu riêng lẻ để tăng vốn phải làm thủ tục đăng ký với cơ quan đăng ký kinh doanh hoặc cơ quan quản lý cấp phép hoạt động về phát hành thêm cổ phiếu để tăng vốn điều lệ, trong đó, NHNN quản lý chào bán cổ phiếu riêng lẻ đối với các NHTM cổ phần, các công ty tài chính cổ phần, đồng thời chỉ đạo các NHTM cổ phần đủ tiêu chuẩn đăng ký công ty đại chúng.

Ngày 20/07/2012, Chính phủ ban hành Nghị định số 58/2012/NĐ-CP quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Chứng khoán và Luật Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Chứng khoán. Theo đó, về chào bán cổ phần riêng lẻ, do các DN chào bán cổ phiếu riêng lẻ bao gồm cả công ty đại chúng và công ty chưa đại chúng, nên Nghị định này quy định cụ thể riêng cho hai nhóm đối tượng: (i) Đối với công ty đại chúng đăng ký chào bán riêng lẻ sẽ nộp hồ sơ và

báo cáo với UBCKNN theo quy định của Luật Chứng khoán; (ii) Đối với công ty chưa đại chúng đăng ký chào bán riêng lẻ sẽ nộp hồ sơ và báo cáo với cơ quan Nhà nước có thẩm quyền theo quy định của Luật DN và các luật chuyên ngành khác. Trường hợp tổ chức tín dụng (TCTD) không phải là công ty đại chúng chào bán cổ phiếu riêng lẻ thì phải báo cáo với NHNN. Bên cạnh đó, theo Nghị định số 58/2012/NĐ-CP, việc chào bán cổ phiếu ra công chúng để thành lập TCTD cổ phần phải đáp ứng ba điều kiện sau đây: Được NHNN chấp thuận nguyên tắc cấp giấy phép thành lập và hoạt động; Có cam kết chịu trách nhiệm của các cổ đông sáng lập đối với phương án phát hành và phương án sử dụng vốn thu được từ đợt chào bán; Có cam kết của các cổ đông sáng lập về việc đưa cổ phiếu của TCTD vào giao dịch trên TTCK tập trung trong thời hạn 01 năm kể từ ngày khai trương hoạt động; và các điều kiện khác theo quy định của NHNN...

Ngày 19/11/2012, Bộ Tài chính ban hành Thông tư 204/2012/TT-BTC hướng dẫn hồ sơ, thủ tục đăng ký chào bán chứng khoán ra công chúng, trong đó, dành điều khoản riêng về Hồ sơ đăng ký chào bán cổ phiếu lần đầu ra công chúng để thành lập mới TCTD cổ phần. Theo đó, hồ sơ đăng ký chào bán cổ phiếu lần đầu ra công chúng để thành lập mới TCTD cổ phần bao gồm: Giấy đăng ký chào bán cổ phiếu ra công chúng lập theo mẫu tại Phụ lục số 01B (kèm theo Thông tư); Cam kết chịu trách nhiệm liên đới của Hội đồng Quản trị hoặc các cổ đông sáng lập đối với phương án phát hành và phương án sử dụng vốn thu được từ đợt chào bán cổ phiếu ra công chúng; Phương án chi tiết chào bán cổ phiếu ra công chúng (xác định rõ tỷ lệ chào bán thành công hoặc số tiền tối thiểu cần thu được trong đợt chào bán và phương án xử lý trong trường hợp chào bán không đạt tỷ lệ chào bán thành công hoặc không thu đủ số tiền tối thiểu như dự kiến); Hợp đồng tư vấn hồ sơ đăng ký chào bán cổ phiếu lần đầu ra công chúng với công ty chứng khoán...

Ngày 26/10/2015, Bộ Tài chính ban hành Thông tư số 162/2015/TT-BTC hướng dẫn việc chào bán chứng khoán ra công chúng, chào bán cổ phiếu để hoán đổi, phát hành thêm cổ phiếu, mua lại cổ phiếu, bán cổ phiếu và chào mua công khai cổ phiếu. Trong đó, Thông tư quy định cụ thể về hồ sơ đăng ký chào bán cổ phiếu lần đầu ra công chúng để thành lập mới tổ TCTD cổ phần; Quy trình tiếp nhận và xử lý hồ sơ đăng ký chào bán chứng khoán ra công chúng; Quy định về việc phát hành thêm cổ phiếu để hoán đổi, phát hành thêm cổ phiếu để trả cổ tức; Quy định về tài liệu báo cáo phát hành cổ phiếu để tăng vốn cổ phần từ nguồn vốn chủ sở hữu, báo cáo và công bố thông tin về việc phát hành thêm cổ phiếu...

Bên cạnh đó, trong những năm qua, công tác kiểm tra giám sát phát hành cổ phiếu ngân hàng đã được UBCKNN và NHNN triển khai thường xuyên, liên tục, nhờ đó, đến nay, việc phát hành cổ phiếu diễn ra bình thường, không gây xáo động hay ảnh hưởng tiêu cực nào đến sự phát triển của TTCK. Các NHTM về cơ bản cũng chủ động thực hiện các quy định của pháp luật về phát hành cổ phiếu ra công chúng. Chính phủ cũng đã ban hành các chế tài xử phạt vi phạm hành chính nhằm răn đe ngăn chặn các hành vi sai phạm trong phát hành cổ phiếu của ngân hàng. Cụ thể, ngày 17/10/2014, Chính phủ ban hành Nghị định số 96/2014/NĐ-CP quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực tiền tệ và ngân hàng, trong đó nêu rõ phạt tiền từ 50 triệu - 100 triệu đồng đối với hành vi không phát hành cổ phiếu đối với trường hợp cổ phiếu được phát hành dưới hình thức chứng chỉ trong thời hạn 30 ngày, kể từ ngày khai trương hoạt động đối với TCTD thành lập mới hoặc trong thời hạn 30 ngày, kể từ ngày cổ đông thanh toán đủ cổ phần cam kết mua đối với TCTD tăng vốn điều lệ...

Một số kiến nghị

Xét trong tổng thể hệ thống tài chính Việt Nam, đến hết năm 2015, khu vực ngân hàng đang chiếm tỷ trọng rất lớn với tổng tài sản chiếm tới 75% tổng tài sản hệ thống tài chính, trong đó, tổng dư nợ tín dụng hệ thống cung cấp cho nền kinh tế lên tới 4.656 nghìn tỷ đồng, bằng 111% GDP. Với vai trò là kênh dẫn vốn chính của nền kinh tế và là lĩnh vực rất nhạy cảm, nên trong những năm qua, Chính phủ thận trọng với việc cho phép phát hành cổ phiếu ngân hàng. Tới đây, nhằm nâng cao hiệu quả công tác quản lý nhà nước đối với việc phát hành cổ phiếu của các NHTM, cần chú trọng một số nhiệm vụ sau:

Một là, tiếp tục hoàn thiện các khuôn khổ pháp lý về phát hành cổ phiếu, theo hướng tạo điều kiện cho các NHTM triển khai phương án phát hành cổ phần ra công chúng. Các văn bản pháp luật về chào bán cổ phiếu của các NHTM cổ phần cần chặt chẽ, cụ thể nhưng không nên trải qua quá nhiều công đoạn khắt khe, phức tạp với thời gian dài khiến các chủ thể tham gia phát hành cổ phiếu bị lỡ cơ hội phát hành khi thị trường đang thuận lợi. Ngoài ra, theo các ý kiến chuyên gia, trước xu hướng hội nhập kinh tế trong nước với kinh tế quốc tế cần xây dựng một hệ thống các quy định pháp luật về chào bán cổ phiếu ra công chúng của NHTM hoàn thiện, đồng bộ, thống nhất phù hợp với tình hình phát triển đất nước cũng như phù hợp với chuẩn mực chung của khu vực và quốc tế, phát huy được vai trò tích cực của hoạt động chào

bán cổ phiếu ra công chúng của NHTM cổ phần nói riêng và của TTCK nói chung.

Hai là, kiểm tra, giám sát việc thực hiện các quy định pháp luật của các NHTM. Hiện nay, các quy định về phát hành cổ phiếu ra công chúng đã được các ngân hàng thực hiện khá tốt. Tuy nhiên, thực tế cho thấy hoạt động của NHTM cổ phần hiện nay đối mặt với không ít rủi ro, thậm chí, một số tên tuổi đã biến mất do phải sáp nhập hoặc bị NHNN mua lại với giá 0 đồng. Do vậy, để bảo vệ và tạo niềm tin cho nhà đầu tư cũng như phát triển TTCK một cách bền vững, tới đây, các cơ quan quản lý cần tăng cường phối hợp với nhau để nâng cao chất lượng cổ phiếu phát hành, tăng cường hoạt động kiểm tra giám sát; ngăn chặn xử lý kịp thời và hiệu quả các sai phạm liên quan đến cấp phép hồ sơ và thực hiện các phương án phát hành cổ phiếu...

Trong những năm qua, công tác kiểm tra giám sát phát hành cổ phiếu ngân hàng đã được Ủy ban Chứng khoán Nhà nước và Ngân hàng Nhà nước triển khai thường xuyên, liên tục, nhờ đó, đến nay, việc phát hành cổ phiếu diễn ra bình thường, không gây xáo động hay ảnh hưởng tiêu cực nào đến sự phát triển của thị trường chứng khoán.

Ba là, tăng cường trình độ chuyên môn, năng lực thẩm tra, thẩm định của các cán bộ chuyên trách, nâng cao tinh thần trách nhiệm và đạo đức nghề nghiệp. Theo đó, có chương trình đào tạo tập huấn, nâng cao kiến thức về phát hành chứng khoán, các quy định hiện hành về phát hành chứng khoán đối với cổ phiếu ngân hàng, các kỹ năng thẩm định đối với cổ phiếu ngân hàng... Bên cạnh đó, cần khuyến khích đi đôi với việc giám sát tinh thần trách nhiệm và đạo đức nghề nghiệp của các bộ chuyên trách trong việc thẩm định hồ sơ phát hành và giải quyết các vướng mắc của tổ chức phát hành.

Tài liệu tham khảo:

1. Quyết định số 787/2004/QĐ – NHNN ngày 24/06/2004 của Thống đốc NHNN ban hành Quy định tạm thời về việc NHTM cổ phần đăng ký niêm yết và phát hành cổ phiếu ra công chúng;
2. Nghị định số 58/2012/NĐ-CP của Chính phủ ngày 20/07/2012 quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Chứng khoán và luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Chứng khoán;
3. Bộ Tài chính, Thông tư số 162/2015/TT-BTC ngày 26/10/2015 hướng dẫn việc chào bán chứng khoán ra công chúng, chào bán cổ phiếu để hoán đổi, phát hành thêm cổ phiếu, mua lại cổ phiếu, bán cổ phiếu và chào mua công khai cổ phiếu;
4. Nguyễn Hữu Giáp, (2012), Những điểm mới trong Nghị định 58/2012/NĐ-CP quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành Luật Chứng khoán;
5. Trần Bắc Hà, (2016), Tăng cường năng lực tài chính của các NHTM nhà nước.